

Віталій Горголь, старший викладач
кафедри хореографії і танцювальних видів спорту
Національного університету
“Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка”

ДІАГНОСТИКА АКСІОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

У статті представлено результати діагностики аксіологічного компонента естетичної культури майбутніх хореографів, показниками сформованості якого є естетичні цінності-цілі, цінності-засоби та цінності-сміли. Проаналізовано аксіологічні простори здобувачів (уподобаний, прийнятний, відчужений); визначено ієрархію цінностей-цілей і місце естетичних цінностей-цілей в аксіосфері 135 першокурсників закладів вищої освіти з різних регіонів України. Доведено актуальність цілеспрямованого формування естетичної культури у здобувачів вищої хореографічної освіти.

Ключові слова: естетична культура; майбутні хореографи; структура та показники сформованості аксіологічного компонента естетичної культури; професійна підготовка; заклади вищої освіти.

Схема 1. Діагр. 1. Літ. 7.

Vitalii Horhol, Senior Lecturer of the
Choreography and Dance Sports Department,
National University “Poltava Yuri Kondratyuk Polytechnic”

DIAGNOSTICS OF THE AXIOLOGICAL COMPONENT OF AESTHETIC CULTURE OF FUTURE CHOREOGRAPHERS

The article presents the results of the diagnosis of the axiological component of the aesthetic culture of future choreographers. The indicators of its formation are defined as aesthetic values-goals, aesthetic values-means and aesthetic values-meanings. Diagnostics of the axiological component of aesthetic culture were carried out using the methodology of M. Rokysh “Value orientations”. 135 first-year choreographers of higher education institutions in different regions of Ukraine took part in the survey.

The axiological spaces of acquirers (liked, acceptable, alienated) were analyzed; the hierarchy of values-goals and the place of aesthetic values-goals in the axiosphere of students of higher education are defined.

As a result of the analysis of the values and goals of future choreographers, we came to the following conclusions: 1) the students’ preferred axiological space consists of peace in the country, peace, health, financially secure, active and active life, a happy family, love, self-confidence, the presence of good friends, which corresponds to the age-related psychological characteristics of young men and women, as well as complex political conditions of today; 2) the beauty of nature and art as a value-goal is contained in the majority of recipients (62.97 %) in an alienated axiological plane and occupies the lowest ranking position in the hierarchy of values-goals of future choreographers, which proves the need for purposeful formation of aesthetic culture in them in professional training in institutions of higher education education.

Keywords: aesthetic culture; future choreographers; structure and indicators of formation of the axiological component of aesthetic culture; professional training; institutions of higher education.

Постановка проблеми. У сучасних воєнно-політичних умовах руйнуються екзистенційні підвалини існування людської спільноти – Істина, Добро і Краса. Саме митці різних творчих галузей (хореографи і музиканти, художники і дизайнери, актори і народні майстри та ін.) покликані зберігати, розвивати й примножувати національну художню культуру, розвивати естетичну культуру українського народу, гармонізувати напружене соціальне середовище, демонструвати високі естетичні ідеали і бездоганний художньо-естетичний смак, виборювати й

стверджувати національну духовну й морально-естетичну аксіосферу, актуалізувати “роль культури як системи цінностей, ресурсу для забезпечення ... консолідації суспільства” (ст. 4.1) [4].

Нормативні документи (закони України “Про освіту” (2017), “Про вищу освіту” (2014), “Про культуру” (2010), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр. (2022) та ін.) орієнтують професорсько-викладацький склад вишів на досягнення високої якості освіти задля “інтелектуального, культурного і професійного розвитку особистості” студентів [7, 19], що й визначає доцільність

дослідження науково-педагогічної проблеми формування естетичної культури майбутніх хореографів у професійній підготовці в закладах вищої освіти України.

Аналіз основних досліджень і публікацій. За результатами теоретичного аналізу більшість наукових праць із порушеної проблеми присвячено формуванню естетичної культури вчителів (І. Бех, О. Бованенко, В. Бугенко, І. Зайцева, І. Зязюн, М. Лещенко, Н. Ничкало, О. Отич, Л. Побережна, О. Рудницька, Г. Сотська, Н. Сулаєва, В. Титаренко, Г. Філіпчук, О. Федій, Чжао Жуйсюе та ін.), зокрема й хореографії (О. Бикова, О. Мартиненко, О. Реброва, Ю. Ростовська, Л. Степанова, О. Таранцева, Лю Цяньцзянь (див. вичерпний аналіз у Г. Васяновича [2]); дослідженню окремих етапів історії хореографічної освіти (Д. Бідюк, Т. Благова, О. Жиров, К. Зозуля, М. Марушка, І. Мурована Т. Повалій, І. Ткаченко та ін.), теорії та методики навчання різних видів танцювального мистецтва студентів спеціальності 024 Хореографія у вищій школі (В. Володько, О. Голдрич, Є. Зайцев, С. Зубатов, В. Камін, Ю. Колесниченко, Б. Колногузенко та ін.).

Процес формування професійно-особистісних якостей майбутніх хореографів у сучасній педагогіці вивчено недостатньо. С. Забрєдовський (1997) розкрив особливості розвитку мотиваційної сфери студентів-танцюристів, Є. Завгородня (2016) – творчого потенціалу, Лю Сінгін (2017) – естетичної культури, але авторка обмежилась вихованням здобувачів у позааудиторній діяльності університету. На наш погляд, у сучасній теорії та практиці формування естетичної культури майбутніх хореографів не враховано потужного естетичного потенціалу їхньої цілісної професійної підготовки, специфіки мистецько-професійної діяльності танцюриста, а також аксіологічних підвалин естетичної культури особистості [5].

Мета статті – розкрити сутність аксіологічного компонента естетичної культури майбутніх хореографів, методику його діагностики та проаналізувати цінності-цілі здобувачів вищої хореографічної освіти.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні естетичну культуру майбутнього хореографа ми розуміємо як інтегративну, динамічну, відкриту професійно-особистісну властивість фахівця, системоутворювальним компонентом якої є естетична емоційна спрямованість, що мотивує усвідомлення естетичних цінностей-смислів, естетичний саморозвиток, набуття естетичної компетентності та виявляється у багатоаспектній практичній діяльності (сприймання, оцінювання, виконання та створення хореографічних цінностей згідно з естетичними нормами) [3].

Теоретичний аналіз досліджень із порушеної наукової проблеми дав змогу виокремити два

напрями в розумінні аксіологічного (від гр. *αξια* – цінність) в естетичній культурі особистості: 1) функціональний, коли вчені вважають, що естетична культура в процесі професійної освіти фахівців відіграє аксіологічну (особистісно-ціннісну) функцію (О. Бованенко, В. Томашевський, Н. Чернікова та ін.) [1, 25]; 2) сутнісний – дослідники вирізняють аксіологічний (емоційно-ціннісний, мотиваційно-ціннісний) компонент у структурі досліджуваної якості (Сінгін Лю, Г. Сотська, Н. Терешенко, Чжао Жуйсюе та ін.) [5, 182; 6, 131]. Ми дотримуємося другого напрямку. У нашому дослідженні структуру естетичної культури складають аксіологічний, емоційний, когнітивно-рефлексивний і праксеологічний компоненти. Нижче більш детально зупинимось на аксіологічному складнику досліджуваної якості.

Науковці називають різні показники сформованості аксіологічного компонента естетичної культури особистості. Ми суголосні з позицією Г. Сотської [6, 131], але запропоновану нею ієрархію цінностей майбутніх фахівців дещо модифікували згідно із завданнями нашого дослідження та специфікою професійної підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти. Показниками сформованості аксіологічного компонента їхньої естетичної культури є: а) естетичні цінності-цілі, які розкривають передбачувані результати мистецько-професійної діяльності та естетичної самоосвіти майбутнього хореографа, тобто вони відображують те, до чого він прагне; б) естетичні цінності-засоби – естетичні об'єкти, предмети, які допомагають студентові досягти поставленої мети; в) естетичні цінності-смисли – значення, надзавдання майбутньої мистецько-професійної діяльності здобувача вищої хореографічної освіти, тобто вони віддзеркалюють те, заради чого він її опановує, а також удосконалює власну естетичну культуру.

Із метою діагностики аксіологічного компонента естетичної культури студентів-хореографів ми застосовували відому методику “Ціннісні орієнтації” М. Рокіча, яка в ході багатьох досліджень визнана валідним і надійним інструментом [5; 6]. Вона складається з двох блоків і дає змогу визначити цінності термінальні (у тесті запропоновано 18 цінностей-цілей) та інструментальні (18 цінностей-засобів). В анкетуванні взяли участь 135 здобувачів вищої освіти спеціальності 024 Хореографія з різних областей України (з етичних міркувань ми не називатимемо у статті навчальні заклади), що дає змогу виокремити регіональні особливості аксіологічних уподобань і отримати більш об'єктивну емпіричну інформацію.

Під час обробки результатів методики ми роз'язувати такі завдання: 1) виявити уподобані аксіологічні простори реципієнтів; 2) визначити

ДІАГНОСТИКА АКСІОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

загальну ієрархію цінностей-цілей студентів; 3) проаналізувати місце естетичних цінностей з-поміж їх аксіологічних цілей.

Із метою виявлення уподобаних аксіологічних просторів студентів ми проаналізували результати за трьома площинами: уподобані цінності – 1–6 рейтинг; прийнятні цінності – 7–12 позиції; відчужені цінності – 13–18 сходинки.

Найвищі рейтингові позиції у вибірці посіли такі цінності-цілі: спокій у країні, мир і здоров'я (по 100 виборів); матеріально забезпечене життя (75 виборів); щасливе сімейне життя (70); любов (65); упевненість у собі (60); наявність хороших і добрих друзів (45). Маємо наголосити, що жодного разу

майбутні хореографи не поставили на 1–2 місця такі цінності, як пізнання та інтелектуальний розвиток, незалежність суджень і оцінок, життєву мудрість, цікаву роботу, суспільне визнання, рівність у можливостях, свободу вчинків і дій. Незважаючи на те, що цінність друзів ніхто з опитаних не поставив на 1–2 місця, вона потрапила в найвищу площину завдяки тому, що 5 людей віддали їй третій рейтинг, а 40 – шостий. Як бачимо, уподобаний аксіологічний простір відповідає, по-перше, віковим психологічним особливостям юнаків і дівчат, а по-друге, цінність спокою в країні, безумовно, спричинена складними політичними умовами останнього десятиріччя (див. схему 1).

Схема 1

Аксіологічні простори майбутніх хореографів

Другий аксіологічний простір (7–12 рейтинг) складають такі цінності-цілі: активне, діяльне життя (90 виборів); пізнання, інтелектуальний розвиток (75); свобода вчинків і дій (65); рівність у можливостях (60); цікава робота (55); творча діяльність, суспільне визнання (по 50 виборів). Отже, об'єднує вищезазначені цінності-цілі, на наш

погляд, професійна діяльність, яка вимагає освіти, свободи та творчості задля, зокрема, суспільного визнання.

У відчужену аксіологічну площину (13–18 позиції у рейтингу) потрапили: краса природи та мистецтва (85 виборів); незалежність суджень, оцінок (75), рівність у можливостях, отримання

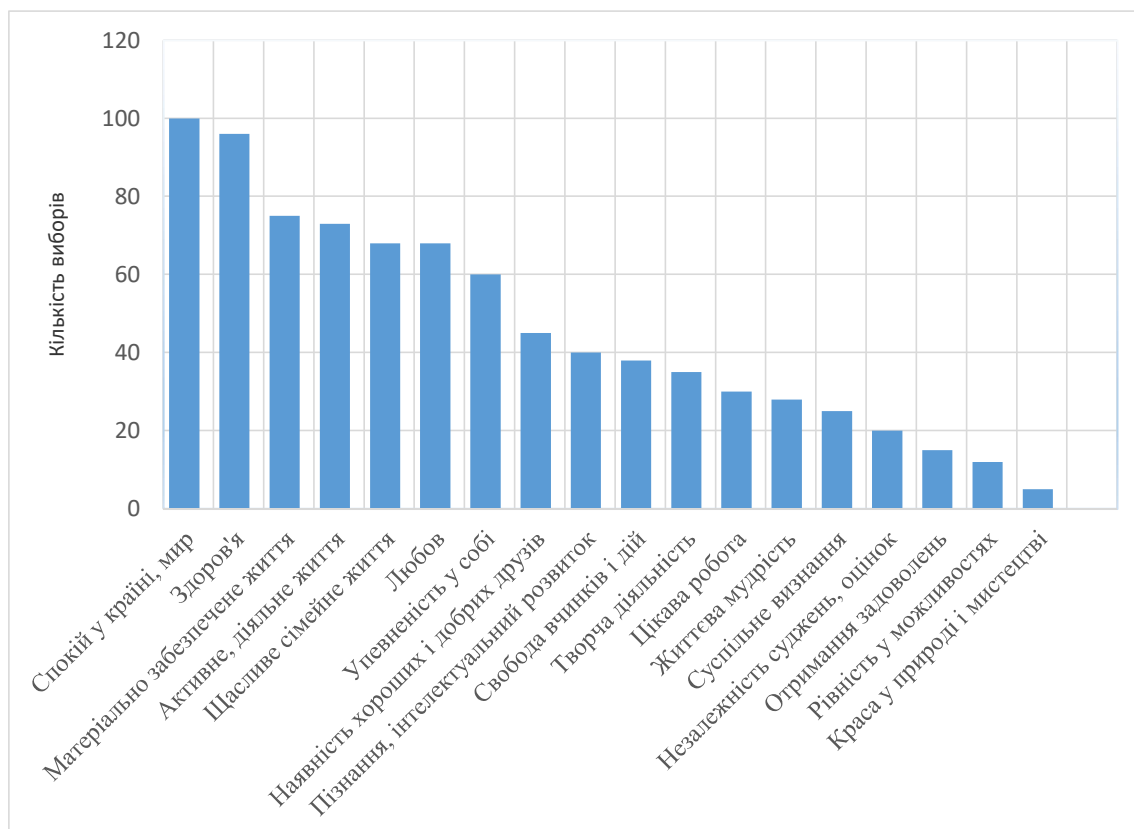
ДІАГНОСТИКА АКСІОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

задоволень (по 70 виборів); життєва мудрість (60); цікава робота (55). Як бачимо, у неприйнятному аксіологічному просторі в майбутніх митців лідирують естетичні цінності, значущість яких більш детально ми розглянемо нижче. Варто підкреслити, що бажання задоволень розташували

на найнижчих сходинка 70 студентів (52 %). Цікава робота як цінність-ціль має для першокурсників хореографічної спеціальності поки що непевний характер, бо вони їй надали по 55 виборів як у прийнятному, так і відчуженому аксіологічних просторах.

Діаграма 1

Рейтинг цінностей-цілей майбутніх хореографів

Ми визначили загальну ієрархію цінностей-цілей майбутніх хореографів (див. діаграму 1). Як бачимо, результати ранжування та визначення аксіологічних просторів реципієнтів дещо різняться. Так, у загальній ієрархії четверту позицію посіло активне й діяльне життя, а цінність друзів опустилась на 8 сходинку. Під час ранжування ми помітили, що різниця між багатьма цінностями майбутніх хореографів незначна. До прикладу, мир у країні та здоров'я; матеріально забезпечене й активне, діяльне життя; дружба та інтелектуальний розвиток, загалом цінності з 8 до 14 розташовані за плавною лінією, а щасливе сімейне життя і любов повною мірою співпадають за рейтингом.

Отже, аксіологічна сфера майбутніх хореографів відповідає віковим психологічним особливостям, їхньою орієнтацією на кохання, пошук близької людини з метою утворення родини, матеріальну

незалежність від батьків, входження у доросле життя, яке вимагає напруження всіх психологічних і фізичних сил, а звідси – міцного здоров'я, підліткове прагнення до широкого кола друзів поволі поступається місцем інтимно-особистісним відносинам, а впевненість у собі набуває іншого змісту – самовизначення, самоствердження й самореалізація у цікавій, активній діяльності.

Аналіз місця естетичних цінностей з-поміж аксіологічних цілей майбутніх хореографів засвідчив невтішні результати. Лише 5 (3,70 %) студентів із 135 надали їй перше місце, 2–6 рейтинги не поставив жоден учасник опитування. У прийнятному аксіологічному просторі (7–12 позиції) розташували красу як естетичну мету 45 студентів (33,33 %), а у відчуженому – 85 реципієнтів (62,97 %). У загальній ієрархії цінностей-цілей першокурсників естетичні цінності посідають останнє місце, що

ДІАГНОСТИКА АКсіОЛОгіЧНОГО КОМПОНЕНТА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

загалом демонструє низький рівень розвитку аксіологічного компонента естетичної культури в майбутніх хореографів.

Висновки. Отже, показниками сформованості аксіологічного компонента естетичної культури майбутніх хореографів у нашому дослідженні є естетичні цінності-цілі, естетичні цінності-засоби та естетичні цінності-смісли. Під час діагностики аксіологічного компонента естетичної культури студентів застосовувалася методика “Ціннісні орієнтації” М. Рокіча. В опитуванні взяли участь 135 першокурсників спеціальності 024 Хореографія закладів вищої освіти різних регіонів України.

У результаті аналізу цінностей-цілей майбутніх хореографів ми дійшли таких висновків: 1) уподобаний аксіологічний простір здобувачів складають спокій у країні, мир, здоров'я, матеріально забезпечене, активне й діяльне життя, щаслива сім'я, любов, упевненість у собі, наявність гарних друзів, що відповідає віковим психологічним особливостям юнаків і дівчат, а також складним політичним умовам; 2) краса природи та мистецтва як цінність-ціль міститься у більшості досліджуваних (62,97 %) у відчуженій аксіологічній площині та посідає найнижчу рейтингову позицію в ієрархії цінностей реципієнтів, що свідчить про низький рівень розвитку аксіологічного компонента естетичної культури в майбутніх танцюристів і переконливо доводить необхідність цілеспрямованого формування у здобувачів спеціальності 024 Хореографія важливої професійно-особистісної якості в процесі їхньої фахової підготовки в закладах вищої освіти.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробці моделі формування естетичної культури майбутніх хореографів у закладі вищої освіти з урахуванням результатів діагностичного експерименту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бованенко О.О. Формування художньо-естетичної культури студентів педагогічних університетів у процесі декоративно-прикладної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2018. 269 с.
2. Васянович Г.П. Педагогічна естетика : навч. посібн. Львів : Норма, 2021. 464 с.
3. Горголь В. Емоційний компонент естетичної культури майбутніх хореографів: сутність, критерії, результати діагностичного експерименту. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. 2023. Вип. 28. С. 114–126.

4. Про культуру : Закон України № 2778-VI від 14 грудня 2010 року (редакція від 21.09.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

5. Сінтин Лю. Виховання естетичної культури майбутніх хореографів у позааудиторній діяльності університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2017. 217 с.

6. Сотська Г.І. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах : монографія. Київ : Інститут обдарова ої дитини, 2014. 382 с.

7. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.roz.v.VO-23.02.22.pdf>

REFERENCES

1. Bovanenko, O.O. (2018). Formuvannia khudozho-estetychnoi kultury studentiv pedahohichnykh universytetiv u protsesi dekoratyvno-prykladnoi diialnosti [The students' of pedagogical universities artistic and aesthetic culture development in the process of arts and crafts activities]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 269 p. [in Ukrainian].
2. Vasianovych, H.P. (2021). Pedahohichna estetyka [Pedagogical aesthetics]. *Tutorial*. Lviv, 464 p. [in Ukrainian].
3. Horhol, V. (2021). Emotsiyni komponent estetychnoi kultury maibutnikh khoreohrafov: sutnist, kryterii, rezultaty diahnostrychnoho eksperymentu [Emotional component of future choreographers' aesthetic culture: essence, indicators of formation, results of the diagnostic experiment]. *Aesthetics and ethics of pedagogical action*. Issue 28, pp. 114–126. [in Ukrainian].
4. Pro kulturu: Zakon Ukrainy № 2778-VI vid 14 hrudnia 2010 roku (redaktsiia vid 21.09.2023 r.) [On culture: Law of Ukraine No. 2778-VI December 14, 2010 (edition September 21, 2023)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> [in Ukrainian].
5. Sintin, Liu. (2017). Vykhovannia estetychnoi kultury maibutnikh khoreohrafov u pozaaudytornii diialnosti universytetu [Education of Aesthetic Culture of Future Choreographers in Extracurricular Activity of the University]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 217 p. [in Ukrainian].
6. Sotska, H.I. (2014). Teoretychni i metodychni zasady formuvannia estetychnoi kultury maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva v pedahohichnykh universytetakh [Theoretical and methodological principles of the formation of aesthetic culture of future teachers of fine arts in pedagogical universities]. *Monograph*. Kyiv, 382 p. [in Ukrainian].
7. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022–2032]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.03.2024

“Ніколи не соромся запитати про те, чого не знаєш”.

Арабське прислів'я

